

Novi Matajur

Leto XI - Štev. 10 (250)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Via B. De Rubéis 20
Tel. (0432) 731190
Poštni predal Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD, 31. maja 1984
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
Posamezna številka 500 lir
Naročnina: Letna za Italijo 10.000 lir
Za inozemstvo 15.000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Quindicinale
Za SFRJ - Žiro račun
50101-603-45361
«ADIT» DZS, 61000 Ljubljana
Gradišče 10/11 - Telefon 223023

Sped. in abb. post. II gr. 70
Poština plačana v gotovini
OGLASI: mm/st + IVA 18%
legalni, finančni, upravni L. 500
mali oglasi 300 L. beseda.
osmrtnice in zahvale a moduli

15 tisoč Slovencev zahtevalo v Gorici globalno zakonsko zaščito

"ITALIJANSKA VLADA SE NE BO MOGLA VEČ OTRESTI NAŠE PROBLEMATIKE"

Množična udeležba Slovencev videmske pokrajine, ki so med prvimi prikorakali na goriški glavni trg

Šele danes, nekaj dni po mogočni, masovni manifestaciji v Gorici se sprašujemo, koliko nas je bilo? Celo nam, ki smo bili tam, smo se videli, preštevali, slikali — kaj pa drugim, ki so nas opazovali — se zdi skoraj neverjetno, da se je zbralo tako morje ljudi. Slovenci smo prišli iz Kanalske in Terske doline, iz Rezijske in Nediških dolin, iz Goriškega in Tržaškega in vsi smo enotno, odločno in demokratično zahtevali v enem glasu globalno zaščito.

Po raznih podatkih in ocenah nas je bilo preko petnajst tisoč. Koliko pa iz videmske pokrajine? Preko petsto. In to je prvi pomemben podatek, ki ga bomo morali upoštevati v okviru naše narodnostne skupnosti, predvsem pa bodo morali z njim računati tisti politični krogi, tiste sile, ki še danes trdijo, da nas ni, da v videmski pokrajini zahteva globalno zakonsko zaščito le pesčica skrajnežev.

In še več nas bi lahko bilo, če bi imeli manj objektivnih težav. Naj omenimo le geografsko razcepljenost, kratko obdobje za priprave in šibkost naših sredstev množičnega obveščanja, naših časopisov, ki zaradi pogostosti izhajanja niso mogli voditi in vsklajevati mobilizacije in to prav v trenutku, ko daje krajevni italijanski tisk še posebej veliko prostora desničarskim in nacionalističnim silam, ki delajo proti nam.

Kljub temu, pa so tudi iz Benečije prišle na goriško manifestacijo cele družine. S svojo prisotnostjo so hoteli potrditi narodno zavest najprej starejši Benečani, tisti, ki so na lastni koži okusili vsako vrsto zaničevanj, vsiljevanja in pritiskov, tisti, ki so se večkrat, sami in izolirani v majhnih gorskih vasicah, borili za svoje pravice, za ohranitev svoje narodne istovetnosti.

Največ pa je bilo mladih, ki so se najbolj zadreli za manifestacijo, ki so zavedno nosili transparente in ponosno prikorakali na trg, rekli bi skoraj z določenim očitkom v očeh «Zakaj smo toliko časa čakali! Zakaj nismo prej tako odločno nastopili na trgu!».

Bile so na manifestaciji mlade družine z otroki; manifestirali so tudi slovenski otroci iz videmske pokrajine, ki obiskujejo slovenske vrtnice in slovenske

šole v goriški pokrajini in ki so sami nosili transparent z napisom, z zahtevo «Slovenske šole v videmsko pokrajino».

Toda pojdemo po vrsti. Že zjutraj v Čedadu, kjer je bilo zbirališče Slovencev iz Terske in Nediških dolin - Slovenci iz Kanalske doline in Rezijske so namreč šli v Gorico posebej - je vse kazalo, da bo manifestacija uspela.

Ljudje so se gnetli okrog

A sedaj je treba borbe v nas, borbe, svete, borbe, ne miru, ne počitka niti slepih sanj, ne raziskovanj, izpraševanj, treba, da spoznamo svoj

[obraz in da izpovemo: mi smo tu!]

Srečko Kosovel

avtobusov, delili so nalepke in transparente, pripravljala se je avtokolona. Razpoloženje je bilo neverjetno, vladalo je navdušenje, tisto navdušenje, ki je sad prepričanja, da je tvoja borba

pravična. Končno se je avtokolona premaknila in usmerila proti Gorici.

V Gorico smo prišli med prvimi in prvi smo Slovenci videmske pokrajine v lepem, številčnem in pisanem sprevodu prišli na trg. Pred nami je hodil Izidor Predan, ki je na prsih nosil naslikanega polža z napisom «Naše pravice» in s tem opozarjal na počasnost, s katero Rim urejuje naše stvari. Ob cesti so stali ljudje, ki so nam toplotno pozdravljali. Tudi to je bil eden izmed številnih znakov solidarnosti in enotnosti, ki so prevečali celotno manifestacijo.

Počasi se je začela iz stranskih ulic izlivati na trg reka slovenskih ljudi in vedno bolj se je polnil trg, trg, ki se je do začetka manifestacije napolnil do zadnjega kotička.

V imenu enotne slovenske delegacije je prisotne pozdravil v slovenščini in italijanščini prvi govornik, predstavnik Slovencev vi-

(Nadaljevanje na 2. strani)

15 MILA SLOVENI IN PIAZZA A GORIZIA

CON LA FORZA E LA CONVINZIONE DI CHI SA DI ESSERE NEL GIUSTO

A dare il via alla mobilitazione degli sloveni della provincia di Udine nelle ultime settimane è stato suo malgrado l'assessore Barnaba a S. Pietro. E' stato proprio lì che abbiamo dato una risposta composta e civile, democratica quanto decisa a lui e a tutti quanti insistono, ormai con una buona dose di malafede, a dire che nella provincia di Udine non ci sono sloveni, a distinguere tra gli sloveni di Trieste e Gorizia da una parte e noi dall'altra.

C'è stata poi la manifestazione unitaria dei sindaci, dei rappresentanti eletti nella casa della cultura slovena di Trieste a cui hanno partecipato due sloveni della provincia di Udine, Jole Namor che ha parlato a nome dei circoli culturali della provincia di Udine e Paolo Petricig a nome del Partito comunista italiano.

E' seguita la riuscitissima manifestazione della cultura slovena a S. Pietro il 6 maggio scorso che ancora una volta ha dimostrato la vitalità della nostra comunità, la vitalità della nostra vita culturale ed il grado della nostra

coscienza nazionale. Ha dimostrato inoltre che la comunità degli sloveni della provincia di Udine è, al di là degli schieramenti politici e delle convinzioni ideologiche, unita e compatta nel richiedere la tutela legislativa di tutta la comunità slovena nella nostra regione. Ha dimostrato infine che sono sempre più numerose le persone che prendono coscienza della propria identità nazionale e che soprattutto sono i giovani, tanti giovani e sempre di più, quelli che sono più convinti e decisi nel lottare per i nostri diritti nazionali. In un crescendo continuo c'è stata infine, domenica 20 maggio, la manifestazione unitaria degli sloveni a Gorizia, che è stata veramente un grande successo, forse addirittura al di sopra delle nostre aspettative. Sulla piazza della Vittoria ci siamo trovati assieme, per la prima volta nella nostra storia, sloveni provenienti da tutta la nostra regione, dalla Val Canale, da Resia, dalla Val Torre, dalle Valli del Natisone, dal Goriziano e da Trieste. C'erano giovani e anziani, c'erano i

cattolici e la sinistra, tutti insieme a rivendicare democraticamente, civilmente la legge di tutela globale, a insistere dopo tanti documenti e prese di posizione, con una manifestazione di piazza perché si acceleri l'iter parlamentare della legge di tutela.

Quanti eravamo? Le cifre sono contrastanti: sicuramente più di 15 mila. E questo è il primo dato significativo di cui dovranno tenere conto tutti, in primo luogo le forze politiche ed il governo. E gli Sloveni della provincia di Udine? Sulla nostra partecipazione non ci potranno essere dubbi: siamo arrivati in piazza della Vittoria in corteo e con numerosi striscioni per primi.

(Continua a pag. 2)

Tudi mala Fanika Feletig je na goriški manifestaciji nosila svoj transparent. Na balončku, kot vidite na sliki, je imela napisano «Kako daleč je slovenski vrtec» saj hodi vsak dan v slovenski vrtec v Krmin.

SOMMARIO

Inchiesta del Tribunale Russell sugli Sloveni in Italia - pag. 2

La vice-presidente del Senato G. Tedesco e l'on. G. Arfé al Benečanski kulturni dnevi - pag. 4

Kako je Silvjestar dobil novo streho na hiši - str. 4

Telegrami Pertiniju . . .

Slovinci v Italiji, enotno zbrani na javni manifestaciji v Gorici ne glede na svoje politično in ideološko prepričanje, bi Vam radi izrekli svoje priznanje kot vzornemu varuhu ustavne zakonitosti in vztrajnemu borcu za demokratične svoboščine vseh državljanov.

Slovenska manjšina se že štiri desetletja demokratično bori za uresničitev in izvajanje ustavnega določila o jezikovnih manjšinah in za spoštovanje mednarodnih pogodb, ki jo neposredno zadevajo. Obracamo se zato na Vas, gospod Predsednik, z željo, da bi ponovno posegli pri vladi in zbornicah, da bi se vendale začela brez nadaljnjih zavlačevanj parlamentarna pot zakona o globalni zaščiti vseh Slovencev, ki živijo v tržarši, goriški in videmski pokrajini. Slovenci želimo tudi, da bi v imenu demokratičnega duha, ki preveva ustavo, zavrnili vse poskuse teritorialnega in vsebinskega omejevanja pravic, ki naj bodo odraz demokratičnosti italijanskega naroda.

. . . Craxiju, Jottijevi in Cossigi

Slovenska manjšina se že štiri desetletja bori z demokratičnimi sredstvi za uresničitev in izvajanje ustavnega določila o jezikovnih manjšinah in za spoštovanje mednarodnih pogodb, ki jo neposredno zadevajo. Obracamo se na Vas, gospod predsednik, z željo, da bi se začela brez nadaljnjih zavlačevanj parlamentarna pot zakona za globalno zaščito Slovencev, ki živijo v tržarški, goriški in videmski pokrajini. Želimo tudi, da bi v imenu demokratičnega duha, ki preveva ustavo, zavrnili vse poskuse teritorialnega in vsebinskega omejevanja pravic, ki naj bodo odraz demokratičnosti italijanskega naroda.

15.000 SLOVENI SCENDONO IN PIAZZA A GORIZIA A RIVENDICARE LA LEGGE DI TUTELA GLOBALE

(Nadaljevanje s 1. strani)

demške pokrajine Viljem Černo, sledil je govor ostalih članov enotne delegacije in sicer Borisa Raceta za Slovensko kulturno gospodarsko zvezo, Jožeta Ceja za

Socialistično stranko Italije, Rafka Dolharja za Slovensko skupnost, Marije Ferletičeve za Svet slovenskih organizacij in senatorke Jelke Gerbčeve za Komunistično partijo Italije.

«Nas - Beneške Slovence, prikazujejo kot Italijane, ki doma uporabljamo slovensko narečje, zato nam oporekajo priznanje statusa manjšine, da nas prisilijo zavrniti rodno besedo, je dejal Viljem Černo. Vendar Slovenci videmske pokrajine ubiramo pot potrditve značaja našega slovenskega teritorija, branimo solidarnostno povezanost med vsemi Slovenci kot naraven odnos.

Jemljemo svojo usodo nase in sprožamo proces emancipacije, ki je pokazal premike v nekaterih občinskih upravah in v krajevni Cerkev. Odkrivamo, da se naše ljudstvo drži svoje slovenske, kakor svoje skromne zemlje, ki jo trdovratno brani».

«Danes delovanje kulturnih društev Slovencev v videmski pokrajini — je na-

daljeval — vzbuja navdušenje za domači slovenski jezik kot za umetnino, ki živi v ljudstvu. Nove ideje se prelivajo med ljudi okoli Tera, Nediže, Režije in Kanalske doline, ki kličejo odgovorne oblasti, naj odprejo vrata temu premoženju, naj izbrišejo madež naše zaostalosti, naj spoštujejo idejo slovenstva, kot manifestacijo duha in ustvarjalne moči, ker tudi Slovenci v videmski pokrajini hočemo postati enaki z enakimi. Naj se torej uredi z zakonom naš položaj!».

«Italijanska vlada se ne bo mogla več otrestiti naše problematike... Slovenci pod Matajurjem in Kaninom potrjujemo, da hočemo ostati še naprej Slovenci!».

Mi smo in hočemo biti enakopravni subjekt varstva in pravic kot vsi Slovenci v Italiji. Zato zahtevamo da se naš narodni čut in narodna zavest prerodita v odrešilen akt domačih korenin, v sistem izobraževanja v slovenskem jeziku, v perspektivni gospodarski program, v pogoj narodnostnega napredka, v prepoved celotnega našega obmejnega ozemlja, v vrnitev izseljenec, in vse to strnjeno v globalnem zaščitnem zakonu Slovencev, od Trbiža do Milja, brez vsakršnega ločevanja» je zaključil Viljem Černo.

(Continuazione dalla 1ª pag.)

Quanti eravamo. Tenuto conto anche degli sloveni della Val Canale, di Resia e di tutti quelli che sono andati direttamente a Gorizia, oltre all'autocolonna partita da Cividale eravamo oltre 500. Ed è stata una manifestazione importante: tanti sloveni della provincia di Udine, quelli più anziani, quelli che nonostante le pressioni di ogni sorta subite nel corso di tanti anni, quelli che anche se a volte isolati e soli nei paesini delle nostre Valli hanno tenuto duro, hanno

conservato l'orgoglio nazionale, si sono presi a Gorizia per la prima volta una rivincita con la storia, con quanti li hanno sempre oppressi dileggiati e ignorati. Ma a Gorizia hanno manifestato soprattutto i giovani della provincia di Udine, tanti giovani che con decisione, chiarezza di idee ed orgoglio hanno rivendicato la tutela globale per tutti gli sloveni. Anche questo è un dato importante di cui tutti dovranno tener conto, su cui tutti dovranno riflettere soprattutto le forze politiche.

Il tribunale Russel farà un'inchiesta sulla situazione degli Sloveni in Italia

La situazione della comunità slovena in Italia sarà prossimamente all'esame del Tribunale Russell, quando esso si riunirà agli inizi di luglio a Berlino. Lo ha reso noto il presidente del Tribunale, lo storico jugoslavo Vladimir Dedijer in una lettera al Capo dello Stato italiano Sandro Pertini. Il tribunale procederà ad uno studio comparato sulla posizione della minoranza slovena in Italia, studio che sarà basato su una relazione del prof. Wolf-Dieter Narr della Libera Università di Berlino.

Il Tribunale Russel, ovvero il tribunale internazionale per i crimini di guerra, istituito per volontà del filosofo inglese al quale è anche intitolato, ha spesso trattato, accanto ai crimini di guerra ed ai problemi di genocidio, problemi di genocidio culturale e le varie forme di assimilazione partendo dalle accuse di chi soffre in ogni parte del mondo. Oltre agli sloveni sono di recente ricorsi a questo organismo, chiedendo aiuto nella lotta per la difesa della lo-

ro identità nazionale, gli armeni, i curdi, gli abitanti del Punjab ed altri gruppi etnici.

Per quanto riguarda gli sloveni in Italia il Tribunale ha deciso di occuparsi della loro situazione, avviando un'inchiesta preliminare, l'estate scorsa su istanza di un gruppo di intellettuali triestini. Questi intellettuali, come spiega Dedijer nella lettera a Pertini, avevano fatto pervenire al Tribunale una prima documentazione sulla situazione della comunità slovena e su questa base l'organismo internazionale aveva deciso di chiedere ulteriori chiarimenti alle autorità italiane.

Ma alla decisione di condurre un'inchiesta sulle condizioni di vita della minoranza slovena ha contribuito anche il fatto che la situazione della comunità si sta aggravando. «Di fatto - scrive Dedijer nella lettera a Pertini - nessuna legge di tutela globale dei loro diritti è stata approvata dallo Stato italiano. Inoltre, il ministro italiano degli esteri Andreotti, uno stimato membro del partito de-

mocratico, ha richiesto che una parte degli sloveni in Italia, cioè quella della provincia di Udine sia considerata pienamente assimilata e che quindi non goda di nessun diritto speciale in quanto minoranza. Il Tribunale ha ritenuto questo fatto uno dei rari casi nell'Europa del dopoguerra in cui un atto di assimilazione è stabilito da una legge».

La dichiarazione del ministro degli esteri italiano deve essere sembrata di estrema gravità ai membri del Tribunale internazionale. «L'affermazione del ministro Andreotti - rileva infatti Dedijer nella lettera a Pertini -

è, secondo un membro occidentale del nostro Tribunale, una prova che dopo 39 anni dalla fine della seconda guerra mondiale, le forze del male sono di nuovo in marcia in Italia ed esse recano un grave danno al prestigio dell'Italia moderna».

Questi i motivi che hanno indotto il Tribunale Russel a condurre uno studio comparato sulla situazione degli sloveni in Italia, rispetto alle altre minoranze nazionali presenti nel paese, studio che, come detto, avrà alla base la relazione del prof. Wolf-Dieter Narr della Libera Università di Berlino.

AVVISO PER MOJA VAS

Il Centro Studi Nediža di S. Pietro al Natisone informa i ragazzi, gli insegnanti, i genitori e gli operatori culturali che la scadenza della consegna dei temi per l'XI Concorso dialettale sloveno è stata prorogata fino alla conclusione dell'anno scolastico.

Informa inoltre che è in preparazione la festa «Moja vas» e la premiazione che avverrà il 1 luglio 1984 alle ore 15.

Il Centro Studi Nediža avvisa infine gli interessati che le proposte per il premio letterario «Lastra della Banca di Antro» vanno fatte pervenire entro il 10 giugno prossimo. Premiazione: 1 luglio 1984 assieme al concorso Moja vas.

Špeter

Praznik Sv. Petra in Pavla

1. julija 1984

ob 15. uri

v palestri srednje šole

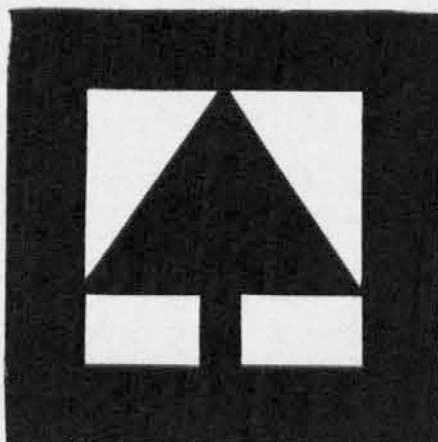
11. MOJA VAS

premiacion otrok, ki so napisal dialektalni tema Beneški študijski center Nediža

MLADA
BRIEZA

22.7. - 5.8.1984

kulturno-rekreacijsko letovanje za beneške otroke
ŽABNICE - dom «Mangart»
Vpisovanje na Zavodu za slovensko izobraževanje v Čedadu
ul. IX Agosto 8, tel. 731386
Pohitite, ker je število mest omejeno!
Beneški študijski center

Soggiorno culturale - ricreativo
per bambini e ragazzi della Benecia
CAMPOROSSO - rifugio «Mangart»
Iscrizioni presso l'Istit. per l'istruzione slovena di Cividale
via IX Agosto 8, tel. 731386
Affrettatevi, il numero dei posti è limitato!
Centro Studi Nediža

Bogato delovanje naših društev

Društvo Rečan

Lahko porčemo brez de bo beden užaljen, de je kulturno društvo Rečan zadnje cajte narbuje aktivno an dielovno društvo u naših dolinah. Samuo miesca obrila je Rečan napravo tri važne an pomebne iniciative.

Vsak dan buj pogost, še posebno tele zadnje cajte, gaoare an pišejo (slavo ma tud dobro) o nas, o Slovienj u naši provinci o leču globalne zaščite (tutela globale). Zatuo se je tud Rečan odloču, de povie, kaj misli

Beneško gledališče

Besedilo "Hlapca Jerneja", ki ga je Aldo Clodig priredil za Dan slovenske kulture

Minister: Nu Jernej, ne stuoje blebetat o pravici in postavi, ka je pravica, ka je leč, tele so reči, ki tebe ne brigajo, stopi do mene kar boš utrujen. Ti bom dau službo in gaspodarja.

Jernej: Tele so reči, ki me ne brigajo, ist gledam pravico, pravico za me an za muoj rod.

Minister: Imaš pravice Jernej, imaš vse kar ti gre. Ki češ še, ka se gones, povej, povej!

Jernej: Ti si šu pravit, da mi smo nieki družega, nieki čudnega, da niesmo Slovienj, pravi Slovienj! Ki hodeš po sviete pravit take naučnosti? Al poznaš našo zgodovino (storjo)?

Minister: Poznam, poznam, lieta nazaj sta se odločil za bit tagljanski daržavljan, al nie takuo?

Jernej: Taljanski daržavljan smo, pa slovienskega rodu! Al vieš, ki pride reč slovienskega rodu?

Minister: Viem, viem. Potada sta se boril kot taljanski vojaki in imam dužnuost poviedat, da sta bli pravi vojaki.

Jernej: Pravi vojaki smo šele, pa slovienskega rodu! Al vieš, ki pride reč, de imamo sloviensko sarce?

Minister: Potle sta zbral nieke firme in sta podpisal, de nič ne marate za vašo kulturo.

Jernej: Tudi druge reči smo podpisal pa jih nieste brali, vič krat smo vam pokazali z našim dielam in pardielam, ka hočemo in kate-re reči uprašamo, pa tuole vam nie šlo tu uha!

Minister: Ankodar nie napisano, ki muormo brat in poslušat, takuo je bluo od vekomaj an bo za vse venčne čase!

na tel problema, ka pomeni an kaj nam lahko parnese tel leč. Takuo, de so napravili an dokument «A proposito della tutela globale», ki so ga dobile u ruoke vse družine garmiškega an dreškega kamuna. Zdej pa name-ravajo le tist dokument arznat an po vsieh vaseh sriedenjskega kamuna.

Le go na tel problema, ki ima velik pomien za nas, za naše doline, za naše življenje je društvo organizalo 4. maja go par Hlocje no asemblejo, na katero so povabil Ferruccia Clavora, tajnika Slovenske kulturno gospo-

Jernej: Vse drugačne so ble do sada toje besiede, drugač an buj parjazen je biu tuoj pozdrav, an se mi zdi, de tucj obraz je biu drugač, milostan an prijazn, ka sam ti naredu?

Minister: Ti niesam dužan besiede an ti ne muoram odguorit!

Jernej: Ti praviš, da smo bli takuo pridni, pa tudi vi sta naredil vaš part!

Sta nam dal šuolo, taljansko šuolo, za nam uzet kulturo, ki smo imiel.

Sta nam prepoviedal naš izik še v cirkvah, ker sta vidli, de čene ga ne bo nikdar konca.

Minister: Niesmo bli mi tisti!

Jernej: Pa kar praviš, de smo kiek drugače ku naši bratri peješ napri le tisto krivico, ki druž so nam napravli.

Potem sta gledal vegnat našo sloviensko besiede iz naših hiš, ker nam niesta dal kar vsaka današnja družina potrebuje za kulturno življenje.

Minister: Niesmo nič takega napravli!

Jernej: Kar nam niesta dal naših pravic sada 40 liet za naš razvoj, sta napravli tole krivico! Vsim nam!

Kar sta podpial tiste judi, ki so ne očitno ampak s teško roko grozil po naših judeh in pastierju z umazano politiko in z grešno besiedo, sta vse tuole napravli.

Minister: Ki guoriš, mi smo mislinli dat vam darilo!

Jernej: Darilo, darilo. Sada sta čul, sta poslušal, judje božji. Sada vi sami presodite? Po vesti vas uprašam, pa na prehitite z besiedo. Kar smo oral, žel žito, ušenico, jejdjo, arz, ovas, lomil sierak, siekli travo, naš duom je stau po koncu, kar smo pustil, al pa so nam storli pustit vse tuole brez nam dat nič novega, se je začeu pode-rjat, seda gledamo ga nazaj zadriet, storimo vzet v roke tiste bukva, kler so napisane naše pravice in storimo jih prebrat vsiem in naj nam povedo če naše so pravice.

darske zveze za videmsko provinco. Clavora je jasno an u vsieh podrobnosti raz-luožu, kak je tel leč, zakaj ga nam ni država do zdej dala, kere politične sile so pruoit temu an kere pa nam dajejo podpuoro. Potle pa so guoril tisti, ki so paršli na riunion — zaštel smo jih vič ku 50 — poviedal so kaj mislijo an tud vprašal za tiste reči, ki jim niso bile jasne.

Drugač iniciativa pa je bila u telovadnici na Liesah 29. obrila.

Slovensko stalno gledališče iz Tarsta je paršlo na Ljesa za nam pokazat igro Vsem galjotom vile v vamp (La rivolta contadina). Po pravici poviedano ni bluo pru dost ljudi za kar, ku so jal organizatorji, je biu kriv samuo fat, de je bluo premalo cajta za dat viedet ljudem, de bo taka liepa r-presentation. Marsikak nie viedel za njo.

Ries pa je tud, de kak misli, de ker je vse po slovensko je za nas težkuo zastopit. Tisti, ki pa so bli v telovadnici vam lahko povedo de — čeglih ne vsega — se je vsedno zastopilo, igra pa je bila liepa, komovent an če žalostna. Takuo, de ti-

stim, ki jo niso videl se jim lahko škoda zdi.

Na kratko vam povemo storijo. U igri so nam pre-žental življenje kimetu na Tolminkem vič ku 250 liet od tega, ker so tarpel tako mizerijo, tako lakot an za-vojo, ki so bli podvarženi bogatim kimetam, ki so jim vzel vse kar so pardielal. Zatuo so se kmet vičkrat u-parli ma vsakikrat so jo dra-guo plačal. U igri je storija ne čeče, Tine, ki je bla zaju-bjena u adnega kimeta, ki so ga obsodil na smart, za-tuo ki je pelju naprijej upor, rivolto. Obiesli so ga u Go-rici kupe z drugimi kimeti, njih vaščani an vsi iz Tol-mina an bližnjih krajev so jih muorli pa iti gledat. Za njim je šla an Tina, čeglih je bila nosna; iz duge an tež-ke poti pa ni varnila. Fadija an velika žalost so jo u grob spravle: tenčas ko so obje-sli nje puoba je rodila sina, med porodom pa je Tina u-marla. Tel otrok je pa sim-bol upanja an kaže ljudem, de an ker je življenje nar-buj težkuo, se na smie obu-pat.

Zdej pa varnimo se nazaj na Rečan. Društvo vam parpravja še puno liepih reči. Lekar bo Senjam beneške piesmi!

Iz igre "Vsem galjotom vile v vamp"

Beneška folklorna skupina živanit

Beneška folklorna skupina živanit sporoča, da ji manjkajo možje! Nie za se smeja, je resnica!

Če kajšan puob če prit na pomuoč, de na bojo same čeče plesale, ga čakamo vsak petak ob 19.30. v dvorani društva Ivan Trinko.

S tuolin nečemo reč, de čeče na morejo prit, čaka-mo tudi nje!

Dato, ki smo v diskorsu vam povemo, de smo pru na liepa kompanija an de kar hođemo plesat se vsaki krat «divertmo».

Parložnosti za hodit nam ne parmanjkav; če bi tiel an vsako nediejo.

Zadnji krat smo plesal v Karminu na manifestacjonu «100 glasov za mir» manife-stacjon je bla podprta od pu-no organizacjonu, od katoli-čanu do levice.

Smo zlo slavo ostal, kar smo vidli takuo malo judi, zavoj pomena ki je imiela manifestacjon. Lohni «festa del vino» do na Kuare je za večino buj važna.

Mimo nas je nastopila Laura, na čeca dol z Porde-rona, ki je zlo lepuo piela piesmi od avtorju latino-amerikani, ku Rosetta Parra

an drugi.

Ries je de naša muzika an piesmi od Laure so miele skupnega samuo de so paršle od sarca ljudi, ki želijo mir an ríspet med daržava-mi an med ljudmi, ki želijo an drugačni razvoj družbe.

m. c.

Zbor Pod Lipo

Zbor Pod lipo je v telim cajtu zelo zasedan z nastopi tako, da četudi se jim je huduo zdielo, obedan od njih nie mu iti ritiravat priznanje, ki jim je podelila ZSKD na občnem zboru 12. maja. Tist dan so piel na «IV rassegna corale di Muz-zana», v cirkvi. Vabilo so dobil zak voditelj zbora od Muzzane je bil učenec Nina Specogna, voditelj zbora Pod lipo.

So zapiel puno piesmi njih repertorja an, ku po vsiero-de kamar gređo, so imiel puno uspeha.

Tisto nediejo priet pa so piel v Sovodnjah ob Soči na vaškem sejmu an za tisto priložnost so parvi krat obljekli njih «divise». Mi smo jih vidli pa na našim dnevu slovenske kulture 6. maja v Špetru an ries, sa-dale kar piejejo runajo dru-go figuro, so pru brairasti.

m. c.

Beneški likovni umetniki

«Immagini delle Valli del Natisone» è intitolata la 5.a extempore di pittura, a carattere internazionale, che avrà luogo il 9-10 ed il 16-17 giugno a S. Pietro al Natisone presso la Beneška galleria.

Già gli scorsi anni l'extempore, che si svolge nell'arco di due fine settimana, ha richiamato un numeroso gruppo di artisti, i quali hanno dato nell'insieme una fresca ed inedita immagine delle vallate e dei paesi del Natisone. Fra questi, oltre ai pittori locali, partecipano

quelli friulani e sloveni della Regione ed artisti provenienti dalla Carinzia e dalla Slovenia.

L'iniziativa si svolge sotto il patrocinio del presidente del Consiglio regionale, del presidente della Giunta regionale, dell'Assessorato alla cultura della Provincia di Udine e del comune di S. Pietro al Natisone.

Sono disponibili quattro premi acquisto di 500 mila lire che andranno alle opere più meritevoli. Altre opere saranno esposte in una mostra che resterà aperta dal 30 giugno all'8 luglio.

Una sezione speciale è riservata ai ragazzi delle scuole materne, elementari e medie.

IZIDOR PREDAN

PREPOVED

XI. Drama Beneških Slovencev v treh dejanjih

Parvi kmet: Kaduo bi ga ne zastopu, saj so naši sosjedje!

Komisar: Fašizem bo kma-lu hudič vzel, Italija bo kapi-tulirala, mogoče je samuo vprašnje mjescev al pa tje-dnov. Fašizem je zasovražen tudi od italijanskih delavcev in kmetov, saj je konc koncev napravo največjo škodo Ita-liji sami in jo je garduo oma-zu pred svjetom. Ko bo Italija kapitulirala, bote tudi vi mla-di prišli u naše vrste, takuo da bomo osvobodili vsak ko-šček naše slovenske zemlje!

Drugi kmet: Gospod tova-riš, al smjem vprašat no rječ?

Komisar: (Smeje) Prosim, vprašaj!

Drugi kmet: Me ne bote štrafali?

Komisar: Pa zakaj nu, v-prašajte!

Drugi kmet: Mislu sem v-prašat, če je rjes, da se tu-čete za komunizem.

Komisar: Fašistična propa-ganda se je o nas marsikaj izmislila. Mi se tučemo za osvoboditev domovine izpod fašističnega jarma in v to bor-bo kličemo vse rodoljube, vse resnične patriote, ne gle-de na njih idejo. Tučemo se tudi za buojše in pravičnejše življenje, za tajšno družbo, ki bo odvzela, kjer je preveč in bo dala, kjer je premalo.

Prvi kmet: Ma tuole bo do-bró!

Njega žena: Muč, al ti z ilovco zatakneš usta!

Komisar: Veste, kaj, dobri ljudje? Mi smo lačni. Vemo, da tudi vi njemate dosti hra-ne, a če nam parnesete kaj za pod zob, vam bomo hvaležni. (Nekaj žensk je odšlo z odra).

Tretji kmet: Pred par dnevi ste streljali na alpine pri Fo-nah. Bilo je puno mrtvih. Al veste, da so par alpinah tudi

naši sinovi, bratje, naši puo-bi in še puno jih je.

Komisar: Lepuo, da ste tuo-le povjedu in sada vam por-čem pa jaz no drugo rječ. Mi se izogibamo boju z alpinci, naš objektiv, naš cilj so fašisti. Če se streljamo z alpinci, je samuo takrat, ko se muoram braniti. To povejte vašim puobam, ki so pri alpinih. To so sudatje, ki jih potiskajo u uojsko proti njih volji. (Nekaj žen prinese na oder hrano, v s prtom pokritih pletenic)

Prva žena: Smo vam parne-sli, kar smo mogli, tudi mi njemamo dosti.

Komisar: Še bolj vam bomo hvaležni zavoju tega.

Druga žena: Veste, smo vam parnesli no malo polen-te, pince...

Prvi kmet: Vi ne poznate te jedi. Pinca je pogača spečena iz serkuove moke.

Druga žena: An še no ma-lo sjera.

Komisar: Za nas je vse do-bro (Ukaže partizanom) Tova-

riši vzemite iz pletenice, bo-mo jedli po poti, in zahvalite se telim pridnim ljudem.

Partizani: Hvala lepa, hvala lepa (Se pripravljajo na od-hod).

Komisar: Srečno, dobri lju-dje, na jesen se bomo videli bolj pogostu (Odidejo)

Tretji kmet: Kdo jih bo pa rediu? (Na odru se ugasne luč, v daljavi se sliši pesem odhajajočih partizanov).

Hej brigade hitite ... (Ko pojenjuje pesem, se sliši iz teme, za odrom, mogo-čen glas): «Za par dni potem je trinajst od teh partizanov padlo v Zamiru, pet je bilo pa ujetih».

Konec prve scene tretjega dejanja.

Druga scena

Od prve scene do druge je padel fašizem, kapitulirala Italija. Angloamerikanci so prebili nemško linijo Sigfrido. Partizani so pustili v vrstvo domačemu fantu Tončku ra-diosprejemnik in oddajnik. Ker je bil radiotelegrafist pri vojaki, se razume na aparat,

poslušá novice in jih sporoča vaščanom. Ravno kar poslušá najnovejše novice z boljšiča, s služalkami na ušesih ko ga obiše prijatelj Pavli.

Pavli: Kje pa si ušafu tisto posodo? Kaj je tuo zanj hu-dič, a Tonček?

Tonček: Eh, dragi Pavli, tuo je radio ricetrasmittente.

Pavli: Se vje de, ti ga znaš nucat, ker si biu radiotele-grafist. Pa kje si ga istaknu.

Tonček: Partizani so mi ga dali na skrambo na zadnji ofenzivi. Šššt. šššt. Muč, glih sada bojo novice. Partizanska komanda poroča drugi višji partizanski komandi.

Pavli: Mi boš povjedu, kaj pravi.

Tonček: Muč, muč, vse ti bom spruoti povjedu. (In zač-ne):

Pavli: Pa povej, kaj pravijo!

Tonček: Se zdi, da je tuo poročilo-raport za glavni štab, za narbuje visoko komando. Pravijo, da je Benečija vsa v ognju. Nemci so bombardira-

li Podsrednje, kjer so ubili duhovnika in enega starca, ki ni mu iz pasteje. Bombardira-li so Podbarnas, požgali Ku-sto an Mečano, požgali so tu-di Praponco pri Dreki in ubi-li nadužnega moža. Prav ta-kuo so ubili nadužnega moža u Gorenjem Trbju. Požga-ne so vasi Fojda (Faedis), Ahten (Attimis), Subit, Neme (Nimis), v Torlanu so Nemci zažgali živih 40 ljudi, starih, otrok in žensk.

Beneški bataljon je pred kratkim napadu kasarno republikincev v Špetru. Ta ko-rajšna akcija je imela dobar efekt na domače ljudi. In le Beneški bataljon je ujeu u Kraju pri Dreki okoli štiride-set SS Nemcev. Druga četa istega bataljona je lepo na-klestla Nemce u Podarskjem in na drugem kraju idrijske doline. Rezijski bataljon ko-rajšno preganja vsak dan Nem-ce in fašiste. Na žalost pa je na Matajurju padlo 35 naših partizanov. Tam je bla izdaja-tradiment. V Topolovem pa je padu z drugimi partizani ko-mandant XXX. divizije.

(Nadaljevanje prihodnjič)

XI INCONTRI CULTURALI DELLA BENECIA

Per un giusto assetto legislativo della minoranza slovena in Italia

Ospiti del Centro studi Nediža la vicepresidente del Senato G. Tedesco e l'on. G. Arfé

Organizzato dal Centro studi Nediža con la collaborazione dell'Istituto di ricerche sloveno SLORI si è svolto a S. Pietro al Natisone un convegno sul tema «Per un giusto assetto legislativo della minoranza slovena in Italia».

Ospiti del Centro studi Nediža, che ha sede a S. Pietro, sono stati la senatrice Giglia Tedesco, vicepresidente del Senato e l'on. Gaetano Arfé, parlamentare europeo che hanno avuto in quest'occasione una serie di incontri. Venerdì 18 sera sonostati infatti ricevuti presso il Consiglio regionale dal vicepresidente Ermano e dal consigliere Persello per l'ufficio di presidenza. Sabato 19 mattina sono intervenuti ad una riunione delle organizzazioni della minoranza slovena presso il circolo Ivan Trinko di Cividale per ascoltare i problemi dalla viva voce degli interessati. Un nuovo incontro si è successivamente svolto nella sala del comune di S. Pietro al Natisone con la partecipazione di sindaci, amministratori

ed eletti nelle liste democratiche dei comuni di parlata slovena della provincia di Udine. Una prima puntuale ed approfondita relazione sui problemi economici e culturali della zona è stata svolta dal sindaco di S. Pietro prof. Marinig. «Il tempo non è favorevole per noi, ha detto tra l'altro Marinig, la perdita in termini umani, culturali, linguistici è una minaccia che incalza».

A concludere gli incontri c'è stato l'importante convegno con tre relazioni. Quella introduttiva è stata svolta dal dr. Ferruccio Clavara dell'Istituto di ricerche sloveno, che ha impostato il discorso sull'assetto legislativo unitario per gli sloveni della regione.

L'on. Gaetano Arfé ha inquadrato il problema nel contesto europeo anche con precise proposte di lavoro e di interventi. La senatrice Jelka Gherbez, segretaria della Commissione affari costituzionali del Senato, ha invece puntualizzato i problemi di natura parlamentare che in-

contra la legge di tutela globale della comunità slovena.

Non hanno potuto partecipare al convegno, trattenuti a Roma da impegni parlamentari gli on. Fortuna e Baracetti e il sen. Castiglione. L'on. Paola Gaiotti De Biase, impegnata per la presentazione della lista DC al parlamento europeo, ha inviato un messaggio di adesione al convegno. Così ha fatto l'on. Labriola, presidente della Commissione affari costituzionali della Camera.

Dopo un ampio ed articolato dibattito, ha concluso i lavori la senatrice Tedesco, ringraziando dell'ampia informazione ricevuta ed impegnandosi in alcune iniziative che a livello politico e parlamentare potrà assumere in accordo con le organizzazioni della minoranza.

E' stato infine deciso di inviare un messaggio di sollecitazione agli organi istituzionali per una tutela soddisfacente per gli sloveni.

La senatrice Tedesco e l'on. Arfé a colloquio con i sindaci ed i rappresentanti eletti presso la sala consiliare di S. Pietro al Natisone.

Incontro della senatrice Giglia Tedesco, vicepresidente del Senato e dell'on. Arfé con le rappresentanze politiche e culturali degli Sloveni presso la sede del circolo culturale Ivan Trinko di Cividale.

Parte del pubblico presente alla tavola rotonda.

La lumaca al rallentatore

Il recente convegno dei dirigenti della DC sui problemi della minoranza slovena (definita allusivamente cultura di confine) svoltosi di recente a Cividale, mi fornisce l'occasione di esprimere alcune riflessioni. Il perché di un convegno «a porte chiuse» va forse cercato nell'intento di evitare un dibattito con i diretti interessati, gli sloveni e le loro organizzazioni: i richiedenti, cioè, delle norme di tutela.

L'infortunio occorso all'assessore regionale Barnaba, che si è trovato a S. Pietro al Natisone di fronte ad una nutrita e preparata presenza di sloveni, probabilmente ha suggerito alla DC di essere prudente.

Lo stesso tema dell'incontro «Tutela e valorizzazione della lingua e della cultura di una comunità di confine» era improntato ad una estrema prudenza e i vari interventi sulle questioni dello sviluppo economico ha forse rappresentato un ennesimo atteggiamento di reticenza sul problema reale, quello della tutela globale della minoranza slovena.

Atteggiamento di reticenza dovuto ad analisi per nulla aggiornate del reale cambiamento che è in atto nelle no-

stre vallate sotto il profilo culturale, sociale e nazionale.

Per la DC, salvo un interessante accenno del segretario regionale Adriano Biasutti, teso a rintuzzare la proposta parlamentare del PCI, la questione dello sviluppo delle zone di confine va configurata nei programmi ordinari, nei quali — tra l'altro — sono configurate tutte le speranze, le illusioni e le grandi attese della 828. Per il resto — soprattutto a sentire Toros e Specogna — il più è fatto e basta perciò continuare.

Altre proposte ed iniziative, a quanto riferisce la stampa, sono secondo Toros solo illusioni: ci pare questa la medesima linea miope di tanti ultranazionalisti nostrani.

Probabilmente il segretario provinciale Danilo Bertoli è stato l'unico ad intuire il problema della DC ed a portarlo in tavola. Egli si è infatti accorto che la DC perde terreno proprio nelle aree elettorali di confine, come le Valli del Natisone, che le erano sempre propizie.

Alle elezioni amministrative dello scorso anno la DC ha perso tutti e due i comuni dove si è votato. A Berto-

li appare chiaro che uno dei fattori più aggreganti anche se non l'unico delle «civiche» è quello etnico, sul quale il suo partito registra uno storico ritardo, fino ad aver negato le tessere a cattolici democratici, la cui forza è in ascesa.

Dei dieci comuni dove è prevalente la parlata slovena sono già cinque quelli che hanno scelto un'amministrazione democratica alternativa alla DC. Altri due, quelli di Faedis e Torreano, che comprendono frazioni in cui prevale la parlata slovena, hanno fatto altrettanto.

Questa mobilità politica ed amministrativa è stata rilevata non a sproposito, quando si pensa che proprio da queste amministrazioni sono giunti segnali importanti per l'attuazione del trattato di Osimo e per l'attuazione della tutela della minoranza slovena. E non è detto che il fenomeno debba rifluire o fermarsi qui. Può anzi allargarsi: ne è un segnale la vicenda del sindaco democristiano di Pulfero, che i notabili della DC hanno costretto ad una umiliante ritrattazione delle idee da lui liberamente espresse e sottoscritte. Non sappiamo se ci siano o no stati proce-

dimenti inquisitori, ma forse proprio l'episodio di Pulfero è quello che ha seminato l'allarme nella DC di Udine che è corsa ai ripari con il convegno a porte chiuse di Cividale.

Ha avuto perciò gioco facile l'ex-consigliere provinciale Chiabudini (nemmeno a lui sono mancate a suo tempo le amarezze della «linea») nel suggerire alla DC «un'iniziativa di sintesi».

Questa l'ha comunque già tentata l'on. Bressani con la proposta di legge DC: si è però trattato di una «sintesi» tanto arretrata da non poter soddisfare la minoranza slovena.

Se fosse poi vero che il governo ha rinunciato (come ha detto Bressani) alla propria proposta «per la rigidità, specie da parte slovena», non si capisce perché insistere nella medesima senza affrontare l'operazione di sintesi prospettata ora da Chiabudini.

La verità è che il governo frenato dalla DC, per quanto sollecitato e incoraggiato, questa proposta non l'ha mai tirata fuori e presentata a chi di dovere, cioè ai diretti interessati — che siamo noi.

Paolo Petricig

PROVINCIA

CRITICHE ALLE SOVVENZIONI SULLE ATTIVITA' CULTURALI

La Provincia riconosce che i fondi a disposizione per la sovvenzione delle attività culturali sono esigui. Soprattutto gli interventi in favore delle lingue e culture locali sono irrisori rispetto alle esigenze: rappresentano quindi solo un modesto incentivo alle aggregazioni periferiche rappresentate dalle associazioni.

Ben diverso sarebbe il discorso se la Regione affidasse alla Provincia il grosso dei fondi che dispone per i vari titoli della legge 68. E' questo il parere di buona parte dei gruppi consiliari ed è stato particolarmente sostenuto dall'assessore alla cultura Lepre e dalla rappresentante della DC, Berlasso. Sbuelz (PSI) e Moretti (DC) si sono detti invece

contrari al finanziamento alla WWF per un'attività in contrasto a quella delle associazioni per la caccia.

Petricig ha annunciato il voto contrario del gruppo del PCI, soprattutto perché ha ravvisato nei gruppi della maggioranza una profonda insensibilità e reticenza sui problemi delle minoranze, tant'è vero che non c'è più disponibilità — ha detto — per impegni già presi: una mozione unitaria e la seconda conferenza delle minoranze. Ha invece espresso apprezzamento per la pubblicazione affidata dalla Provincia a mons. Marino Qualizza nel 30. della morte di Trinko. L'assessore Lepre per parte sua ha accolto l'invito del circolo «Ivan Trinko» a far visita alla propria sede.

Srečanje tolminskih in špetrskih upraviteljev

Kakšen razvoj za Nediške doline in Soško dolino

Na vabilo občinske uprave je 9. maja bila na obisku v Špetru delegacija predstavnikov skupščine občine Tolmin, ki so jo sestavljali predsednik skupščine Marjan Rozman, predsednik izvršnega sveta Edo Torkar, član izvršnega sveta Lili Vencelj-Lesjak, predsednik občinske konference SZDL Zdravko Likar in predsednik sveta Zveze sindikatov Vojko Hobič. Sprejela sta jih špetrski župan in podžupan Marinig in Adami, srečanja pa so se udeležili še grmiški župan Bonini, predsednik turistične ustanove Pausa ter kasneje predsednik Gorskke skupnosti Giuseppe Chiuch in Dino Del Medico.

V središču pogovorov so bili analiza skupnih problemov in predlogi za sociogospodarski razvoj tako Nadiških dolin kot Soške doline, ki so glede na geografsko lego in smernice in razvoj in krepitvi cestnih povezav v obrobem položaju (naj omenimo le izgradnjo avtoceste čez Trbiž in Karavanski predor). Obe strani sta pozitivno ocenili dosedanje medsebojne odnose in stike, hkrati pa sta soglašali, da je treba sodelovanje, še zlasti na gospodarskem področju okrepiti in težiti k ustanovitvi podjetij z mešanim kapitalom na obeh strani meje, torej tudi v Sloveniji z italijanskim kapitalom.

Prva taka pobuda, ki bi lahko bila gospodarsko zanimiva

za obe strani je izgradnja smučarskega centra na Kaniču. Govor je seveda bil tudi o turističnem razvoju Matajura, ki bo živel-so poudarili-le če se poseže z obeh strani. Kljub gospodarskim težavam Slovenije, ki zavirajo konkretno in celovito uresničitev tega načrta, bodisi na slovenski bodisi na italijanski strani vztrajajo pri tem, da je potrebno idejo gojiti in razvijati še naprej. Pomeben dejavnik v razvoju celotnega področja je tudi mejni prehod Robič, so poudarili. Le-ta mora ponovno dobiti tisto mesto, ki ga je imel v preteklosti in ga je zgubil zaradi usmeritve na Vrtojbo.

V nadaljevanju pogovorov so se dotaknili še marsikatero vprašanja kot na primer zakonskega predloga KPI za gospodarski razvoj vsega obmejnega pasu dežele Furlanije-Juljske krajine, ustanovitve proste cone v Nadiških dolinah, revitalizacije Špetra kot trgovskega centra, sodelovanja na kulturnem področju. Govor je seveda bil tudi o slovenski manjšini, tako špetrski župan Marinig kot predsednik skupščine Tolmin Rozman sta poudarila upravičenost zahtev po globalni zaščiti Slovencev in njunost, da se slovensko narodnostno skupnost zakonsko zaščiti na celotnem teritoriju, kjer živi. Uradni del obiska so sklenili z ogledom tovarne Beneco na Cemurju.

Na 25. kongresu ZSKD nagradili zbor Pod lipo in Alda Clodiga

Pod parolo **Povezani med seboj odprti v svet**, se je v soboto 12. maja odvijal v Križu Trst) 25. kongres Zveze slovenskih kulturnih društev (ZSKD) v Italiji. Kongres Zveze, ki ima 5 članic v videmski pokrajini in sicer mešana pevsko zboru Rečan in Pod lipo, Društvo likovnih umetnikov, folklorno skupino Zivanit in Slovenski klub v Kanalski dolini (zadnji 2 sta se včlanili letos), se je slavnostno začel s podeljevanjem priznanj za služnim društvom in posameznim kulturnim delavcem. **Zlati krog** za dosežke med dvema kongresoma je dobil zbor **Pod lipo**, **Alda Clodig** pa

zlati krog za požrtvovalnost. Sledila so poročila. O položaju Slovencev videmske pokrajine na kulturnem področju je govoril Aldo Clodig (njegov poseg objavimo drugje). V bogati in račlenjeni razpravi na občnem zboru se je tega vprašanja še marsikdo dotaknil, med drugimi tudi sam predsednik Zveze Marko Kravos. Le-ta se je v svojem poročilu spomnil vseh tistih, ki so v zadnjih dveh letih umrli. «Naj imne enega od njih Rina Marchiga posebej, je dejal, še vse ostale v našem spominu in nas opozori na delež njihovih srčnih moči v vsem, kar je naš danes».

Spoznajmo naše kraje

Polava, v Polavi, polavški, Polavljan, ital. Polava, 1981: 12 preb.; avtobusna postaja Čeplesišče 0,5 km; fara Tarčmun; občina, pošta, osnovna šola, zdravnik Sovodnja 6; sodnija, železniška postaja Čedad 18 km. Nadmorska višina 520 m. Majhno naselje na blagih pobočjih ozke doline potoka Reka, ki izvira na Livškem sedlu v Sloveniji. Skozenj pelje cesta iz Čeplesišča prek maloobmejnega prehoda Polava na Livek v Soško dolino. Ob vasi potoček, ki v sušnem obdobju presahne.

Bližnj vzpetine: na južno-vzhodu Sv. Martin (978 m); na vzhodu prehod Škarje (810 m), kjer pelje steza, ki povezuje Polavo in Čeplesišče z vasio Topolovo; na severovzhodu Lajšca (ok. 900 m), kjer pase druga iz Topolovega okoli 300 ovac. Bližnja ledinska imena: Polava (položena svet z njivami po kateri se ime-

nuje tudi vasica), Jauar, Bardo, Na pane, Počivalca, Huda dolina, Laze, Šipac, Martvaška uoda, Palača, Brieza, Šaroka, Za krajan, Kjuč, Prienosla.

V vasi fontana (vodnjak) vodovod iz bližnjega studenca.

Dvornadstropne hiše preurejene. Več hiš in hlevov pa je zapuščenih, ker so se stanovanci izselili v Milan, Rim, in v druge kraje Italije. Dve družini redita krave in nosita mleko v čeplesko mlekarno.

Poljedelstvo in sadjarstvo zanemarjeno. Priimki so: Gosgnach, Massera in Golop.

Gäbrovca, v Gäbrovci, gäbrovški, Gäbručanji, ital. Gabrovizza, 1981: 36 preb.; avtobusna postaja tu; fara Tarčmun 2 km; občina, pošta, osnovna šola, zdravnik Sovodnja 4,5 km; sodnija, železniška postaja Čedad 16 km. Nadmorska višina 496

m. Precej razloženo naselje 9 hiš v razmeroma položni legi kraj asfaltirane turistične ceste Sovodnje - Matajur. Pod njim teče po globokem koritu potok Reka, ki izvira pri Livškem prevalu že v Sloveniji. Na vzhodni strani se dviga Sv. Martin (987 m), pa poteka sleme, ki loči Sovodnjsko in Rečansko dolino.

Bližnja studenca sta Rasusa in Sušjak, ki je svoj čas poganjal mlin. Sredi vasi je kamnito korito, kamor priteka voda po ceveh iz bližnjega studenca. Znančilna ledinska imena v okolici so: Pod pečmi, Pod studencem, Pod rupo, Pod puojan, Dušca, Ta na pučjah, V pečeh, Za dobji, Laze, Kalamont, Rančice, Kabalo, Pustališča, V žriele, Seduc, Ta na gunah, Kuk, Pod Čelan, Okrogjak, Konopište, Stebutin, Kuoran, Muzac, Čijak, Kuk, Na krajice, Pod sevcen, V dolini, V vodicah, Za bula-

rjan, Rončica.

Hlevi, hiše in kazoni (skednji) kot nan Tarčmunu. Pičli njivski pridelki, malo sadja. Svoj čas je dajala tarta zelo dobro in pretežno belo vino, ker je bilo zasajeno na sončnih terasah v zavetju pred mrzlim vetrom, ki veje od Livškega prevala. Prodajali so ga na raznih sejmih okrog cerkva in ga točili iz barigelj, kupovale pa so ga tudi gostilne v bližnjih vaseh. Mleko nosijo v ceplesko mlekarno, kjer ga sirijo. Po potresu leta 1976 so skoraj vse hiše predelali in preoblikovali. Pri Drejkovi hiši stoji stara lesena stiskalnica (turku). Na steni Arbidnjakovega hleva je freska Križanje, delo slikarja-naivca Jakoba Malarrja. Mlada delovna sila je zaposlena v tovarnah po Furlaniji.

Značilni priimki so: Buchin, Gos in Vogrig.

B. Z.

SODELOVANJE MED VIDEJSKO IN LJUBLJANSKO UNIVERZO

Prof. Tine Logar predaval o zahodnoslovenskih narečjih

V okviru sodelovanja med videmsko in ljubljansko univerzo, je nedavno bil gost inštituta za vzhodnoevropske jezike in književnosti «Boudin de Courtenay» Univerze v Vidmu univerzitetni profesor iz Ljubljane Tine Logar. Profesor Logar, znan strokovnjak za slovenska narečja, je 11. in 12. aprila predaval o zahodnoslovenskih narečjih.

Prvi dan je predstavil zgodovinski razvoj praslovenskega jezika v slovenska narečja ter klasifikacijo slovenskih narečjih v novi dialektološki karti iz leta 1983; naslednji dan je pa bolj natančno opisal zahodnoslovenska narečja.

Slovenski jezik pozna, je profesor Logar dejal, več kot 40 narečij, ki so porazdeljena na sedem dialektičnih baz: koroška, primorska, rovtarska, gorenjska, dolenska, štajerska in panonska. To stanje je rezultat zgodovinskega razvoja, ki so ga določali mnogi vzroki. Prvi je naselitev slovenske zemlje z dveh strani. Od 8. stoletja naprej so se začele inovacije iz ozemlja današnjega srbohrvatskega jezika širiti na današnje slovensko ozemlje. Tudi zemljepisne razmere so gotovo vplivale na narečno diferenciacijo slovenskega jezika.

Gore so postale politično-upravna meja, ker so vplivale na gibanja in komuniciranja ljudi; veliko je vplivala tudi cerkveno-upravna delitev slovenske zemlje. Nič manj niso bili za dialektično diferenciacijo slovenskega jezika pomembni še močvirja in neprehodni gozdovi. Od 12. do 17. stoletja se je na slovenskem ozemlju začela kolonizacija tako, da sta se mešali neslovensko in slovensko prebivalstvo; sledovi teh sti-

kov pa so še danes živi na primer v primorskem narečju. Drugi faktor diferenciacije slovenskega jezika so bili turški vpadi od 15. stoletja naprej, zaradi katerih se je prebivalstvo južnih krajev umikalo proti severu.

Po tem splošnem opisu razvoja slovenskega jezika, je prof. Logar govoril o zahodnoslovenskih narečjih.

Začel je z dialektom najsevernega dela Italije, Kanalske doline, kjer govorijo arhaično ziljsko narečje. Ta dialekt pozna mehke glasove - na primer rečejo «strieša» namesto «striea» — intonacije in akutiran slog. V tem narečju je treba omeniti tudi spremembo vokalov a o u i na a: kruh-krah, otrok-atrak, rešeto-reše, plenica-planica.

Nato je prof. Logar obravnaval rezijanski dialekt, ki ima — pod vplivom furlanskega jezika — nekatere romanske elemente. V 14. stoletju se je začel razvijati po svoje in je sedaj geografsko izoliran. Rezijanski dialekt je edini, ki ima monoftongične vokale in tri vokale, ki so tipično rezijanske; nima intonacije in kvantitetnih razlik; pozna aoriste, ki se v drugih dialektih izgubijo že v 14. stoletju.

Terski dialekt je najbolj romaniziran in je izredno arhaičen. Ima veliko izposojenk in mladina ga ne obvlada več.

Od terskega narečja je prof. Logar prišel do nadiškega, ki je dosegel veliko enotnost in je zelo blizu literarnemu jeziku, še bolj kot ljubljanski dialekt. Tudi nadiški dialekt pozna intonacije.

Prof. Logar je svoje predavanje zaključil z opisovanjem narečij, ki jih govorijo na Goriškem in na Tržaškem.

Eddi Bergnach

Kako je Silvjastar dobil novo streho na hiši

Pod Staro Goro, med bregom Spikom in Karkošom v Rečanski dolini, se odpira mala zanimiva dolina. Tam so lepe senožete, bogati gozdovi, čiste in dobre vode pri studenih, ki se mirno lijejo v mali potok, ki deli na dva kraja dolinco.

Tam v sredini, v stari porušeni hiši živi stari Silvjastar pridni človek, pozabljen od vseh ljudi.

«Kaj imam napraviti» je eno jutro Silvjastar razmišljal «zima je končala, dobro da ni bila tistih najhujših, pomlad je začela in z njo dažovi, plavotine, slabo vreme. Na hiši strehe sploh ni več; ostala sta samo par korcu, tramovi gneje, rane v zidovih se vsaki dan bolj odpirajo, bliža se dan, ko se bo podrlo vse name. Saj sem mislil, da tisti ljudje od «AREN-GO» — tako so rekli da se imenuje njihovo društvo — mi bodo pomagali popraviti streho, saj so mi tudi obljubili takrat, ki so paršili slikati mojo hišo. Zgleda, da so se tudi oni pozabili name. Zadnji, ki me je prišel obiskat je bil sigurno tat zak je vse pregledal, pa ni bilo neč več za ukrasti.

Ben kaj imam za napraviti sedaj — je naprej pobožan Silvjastar razmišljal — samo še ena možnost mi ostaja; grem na Staro Goro h Materi Božji, ona mi bo sigurno pomagala».

Tako brez reč dvakrat Silvjastar je vrgel na rame jo-

po in se je pobral po stermi stazici proti Stari Gori. «Kam greš Silvjastar — je Jolice zarjula, kadar je prišel v vas Pikon». «Grem na Staro Goro — je Silvjastar odgovoril». Vstavilse tukaj malo, pridi v mojo hišo, boš popil kozarec vina, saj ni močno, je klinton.

Vstavise tukaj an moment. Jaz bom vesela saj ne videm več človeka tukaj, pomislil Silvjastar sama sam ostala s telo mačko v Pikonu. Medve sva edine prebivalke v teli vasi, ah pač kajšani krat imamo obiske od ene lesice».

Silvjastar se je rade volje malo z Jolico vstavil in skupaj sta veselo klepetala in razmišljala o starih časih in navadah, kadar je vse polje okrog vasi bilo obdelano, kadar se je po vasi še čulo vriske male otroke, kadar so se zvečer pred hišo tih Bogatih starejši moške dobivali in se pogovarjali od dela in drugih stvari. Čez dobre pol ure je Silvjastar Jolico pozdravil in zahvalil.

Potem se je spet počasi začel pleziti po stermi stazici, ki od Pikona pelje proti Stari Gori. Kadar je prišel gor na plac, kjar je veliko parkirišče pod Starogorškim gradom je Silvjastar zagledal veliko število avtomobilov in avtobusov. «Kaj se je zgodilo? Kam grejo vsi teli ljudje? Tukaj se je sigurno, ki takega zgodilo, upajmo le da ni kakšne nasreče». Zaradi tega Silvjastar je še bolj pohitel po stermih stopnicah, ki peljejo proti cerkvi. Malo pred cerkvijo je Silvjastar srečal enega maniha in ga vprašal: «Gospod nunac, kaj se je zgodilo tukaj? «Nič hudega» je manih odgovoril «vsi teli ljudje, ki videš so pridni ljudje, pridni romarji (pellegrini), ki so prišli moliti na Staro Goro Mater Božjo. Vsah človek ima kakšno posebno potrebo ali željo, ka-

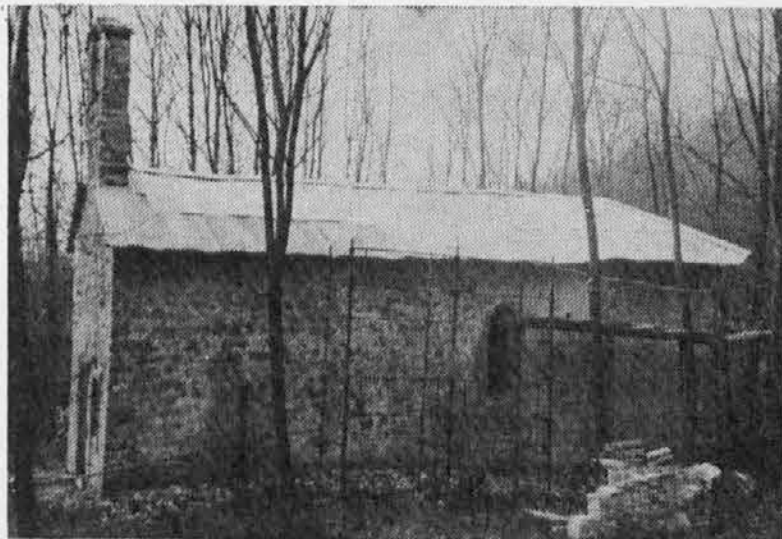
dar pa jo ne more doseči s pomočjo ljudi se obrača na Mater Božjo. Ona, če ne more drugače, da tisto moč človeku, da naprej lažje prenaša svoj križ». «Saj to sam že vedel — je Silvjastar manihu odgovoril — saj sem prišel tudi jaz prosit Mater Božjo za pomoč, samo nisem mislil, da se toliko ljudi obrača na njo».

«Ti si Silvjastar» je manih naprej spraševal «že dolgo časa te ne vidimo na Stari Gori. Ti si tisti, ki stanuje dol v dolini pod Pikonom, v tisti mali hišci v gozdu. Kam je prišla pa tvoja hiša, saj jo ne vidimo več». «Gozd jo je požgal, potres leta 76 pa vso stresel tako, da zlo malo manjka, da se bo končno podrla», je Silvjastar odgovoril. «Pusti naj se poruši, je spet manih Silvjastarju odgovoril, «tako ti jo bodo

Božije med številnimi ljudi, ki so bili stjačeni v cerkvi. Pred utarjan se je Silvjastar mlo pokleknil in zaprosil Kraljico, da mu na kakšen način pomaga popraviti streho svoje hiše.

Mater Božja je prisarčno odgovorila: «Ne obupaj Silvjastar, streha tvoje hiše bo v kratkem času popravljena. Sedaj pa jaz te prosim, da ostaneš za malo dni tukaj na Stari Gori kot naš gost».

Že drugi dan so se tisti ljudje, ki so prej hodili slikati Silvjastarjovo hišo spet zbudili. Edan je parnesel tramove, drugi rimilne, tretji bandone, četarti armaduro in vsi skupaj svoje rabuate, tako da kadar se je Silvjastar vrnil iz Stare Gore je njegova cerkev imela novo streho, ki ni puščala niti kaplje več. Seveda namesto korcu na strehi so bili plehi, zaradi

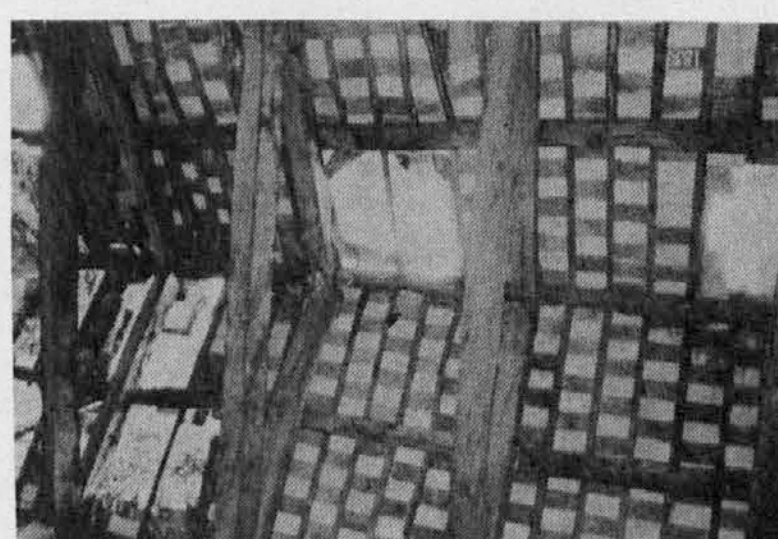
Streha na cerkvi Svetega Silvjastarja v Dolenji Miasi danes.

novo zazidali, z novimi materialji. Kaj se brigaš, saj so zakoni, saj dajejo kontribucije». «Oh ne! Tega ne bom nikdar dovolil. Zmeraj je pravilno, da je bila z veliko težavo in trdom naša hiša zazidana od arhitekta Lukeža iz Škofije Loke tudi s pomočjo ljudi od Pikona, Dolenje Mjarse, Ažle, Skrutovega, ki so zastoj, na rabuate delali.

Nočem nove hiše, hočem tisto ki so mene starši pustili, samo je treba hitro streho popraviti». S temi besedami, potem ko je maniha pozdravil, se je Silvjastar potiskal proti utarju Mater

ttega je društvo l'Arengo poskarbelo za pripravo vseh projektov seveda z veliko pomočjo enega pridnega geometra in dveh pametnih mladih arhitektov, ki so tudi oni zastoj delali. Na zadnji skupaj z župnikom fare Svetega Lenarta je prošnja z vso dokumentacijo bila poslana določenim organom, ki so odgovorni za financiranje in definitivno popravo lepe cerkvice Svetega Silvjastarja. Vsi sedaj upamo, da ta intervencija ne bo čakala drugega potresa.

za Društvo «Centro studi economici, culturali e politici l'Arengo» Michele Carlig

Streha na cerkvi Svetega Silvjastarja v Dolenji Miasi mesca marca 1984.

Na sliki videmo Renza Tropina iz Ažle. An on je delu za postrojiti streho Svetega Silvjastarja.

Il Presidente Comelli ha disposto che la V Ex-tempore internazionale di pittura «Immagini delle Valli del Natisone» si svolga sotto l'Alto Patronato della Regione Friuli-Venezia Giulia.

LO SPORT

I RISULTATI

1ª CATEGORIA

Valnatisone - Julia 1-0
Maniago - Valnatisone 1-0

2ª CATEGORIA

Audace - Stella Azzurra 3-0
Torreanese - Savognese 3-1
Corno - Audace 0-1
Savognese - Olimpia 2-0

3ª CATEGORIA

Bearzi - Pulfero 6-1
Collor. M. A. - Alta Val Torre 1-1
Alta Val Torre - Tricesimo 2-0
Pulfero - Nimis 2-1

ESORDIENTI

Valnatisone - Gaglianese 2-0
Manzanese - Valnatisone 0-0
PULCINI
Moimacco - Valnatisone 0-3
Valnatisone - Aurora 4-0
Valnatisone - Azzurra 1-1

TORNEO DI ATTIMIS

Gaglianese - Pulfero 1-0
Stella Azzurra - Pulfero
Post - Campionato Allievi
Valnatisone - Nuova Udine 0-2
Percoto - Valnatisone 2-3
Valnatisone - Manzanese 1-2

I MARCATORI

17 Reti: Fiorentini Flavio, Jussig Ezio.
14 Reti: Chiacig Walter, Barbiani Cristiano.
12 Reti: Rot Žarko, Clavara Mauro.

11 Reti: Chiacig Flavio, Del Negro.

10 Reti: Balus Valentino.
8 Reti: Caucig Robi.
7 Reti: Cernoia Claudio, Zorzini Flavio.

6 Reti: Dorbolò Michele, Fiorentini Massimo, Trusgnach Gianni, Seclì Roberto.
5 Reti: Dorbolò Emiliano, Simonelg Marino, Ipnitico Antonio, Birtig Roberto.

4 Reti: Paravan Alberto, Busolini Vanni, Specogna Daniele, Bordon Daniele, Szklarz Federico, Miano Massimo.
3 Reti: Cernoia Paolo, Pinatto Cesare, Trusgnach Gabriele, Paoloni, Lendaro, Zuiz Andrea, Terlicher Federico, Dugaro Antonio.

2 Reti: Gallinaro Stefano, Dugaro Stefano, Tomasig Sergio, Specogna Roberto, Boccolini Luigino, Costaperaria Guido, Vogrig Bruno, Flaibani Giorgio, Qualizza Stefano, Cher, Pironio, Sturam Nicola, Domenis Andrea.

1 Rete: Becia Gabriele, Crucil Matteo, Iannis Elio, Mosconi Enrico, Scaravetto Claudio, Pozzi Roberto, Sittaro Ugo, Gariup Marino, Chibai Adriano, Bledig Franco, Urli Luca, Tomasietig Pio, Relativo Mariano, Bordon Paolo, Cosson, Scuderin Andrea, Juretig Antonio, Busolini Mauro, Drecogna Edo, Coren A-

driano, Comugnaro Antonio, Fontanini, Canci, Picogna, Mauro, Zogani Alessandro, Becia Gabriele.

LE CLASSIFICHE

1ª CATEGORIA

JUNIORS CASARSA 46; CUSSIGNACCO 43; Maniago 40; Valnatisone 39; Flumignano 31; Codroipo 30; Maianese, Spilimbergo 29; Pro Tolmezzo 28; Sangiovanese 26; Cividalese 25; Chions, VISINALE 23; UNION NOGAREDO 22; COLLOREDO DI PRATO 17.

Sono promosse nel campionato di «Promozione»: Juniores Casarsa e Cussignacco. Retrocedono in seconda categoria: Visinale (differenza reti), Union Nogaredo, Colloredo di Prato.

IIª CATEGORIA

OLIMPIA 47; Tavagnaflet 45; Gaglianese 42; Real Udine 39; Savognese 36; Natisone 31; Corno, Dolegnano 27; Stella Azzurra, Audace 26; Reanese 25; Torreanese 24; Buttrio, FAEDESSE 23; NUOVA UDINE 20; CHIAVRIS 19.

Promossa in prima categoria: Olimpia.

Retrocedono in terza categoria: Faedese (differenza reti), Nuova Udine, Chiavris.

IIIª CATEGORIA

Girone C

SANGIORGINA 42; AR-TENIESE 39; Tricesimo 38; Pro Osoppo 37; Forti & Liberi 35; Coloredo di Monte Albano 32; Rangers 30; Alta Val Torre 24; Ciseriis 21; Asso 18; Atletica Buiese 16; Donatello 15; Ancona 11; Colugna 6.

Promossa in seconda categoria: Sangiorgina di Udine; Arteniese agli spareggi.

Girone E

AURORA REMANZACCO 37; MANZANO, AZZURRA PREMARIACCO 36; Fulgor 34; Linea Zeta 30; Pulfero 27; Togliano 26; S. Gottardo, Savorgnano 24; Paviese, Lauzacco 22; Sere-nissima 17; Bearzi 16; Nimis 13.

Promossa in seconda categoria: Aurora Remanzacco; dopo lo spareggio per il secondo posto è l'Azzurra che accede agli spareggi.

ESORDIENTI

Manzanese 32; Cividalese, Valnatisone 24; Percoto 20, Lauzacco, Buttrio 19; Torreanese 18; Gaglianese 16; Faedese 6, Azzurra 5; Moimacco 3.

PULCINI

Linea Zeta 28; Valnatisone 21; Cividalese 16; Moimacco 13; Gaglianese 12; Aurora 10; Stella Azzurra 7, Azzurra 5.

Una recente formazione della U.S. Valnatisone che si è classificata quarta nel campionato di 1ª Categoria.

La diciassettesima rete di Ezio Jussig, Pulfero-Nimis, di testa su calcio d'angolo al 58°.

5450 voti al giovane centrocampista

SPECOGNA "D'ORO,,!

Gli sportivi e i tecnici lettori del quindicinale «Friul-sport» hanno votato Daniele Specogna migliore dilettante del Friuli - Venezia Giulia (Interregionale, Promozione, Prima, Seconda e terza Categoria) per l'anno '84.

Il «Balon d'aur 84» per la prima volta viene assegnato così ad un giovane calciatore delle nostre Valli, e bisogna dire a pieno merito. Quest'anno Daniele si è messo in lu-

stabilmente in prima squadra alla terza di campionato per poi rimanere pedina fissa della formazione di Alessandro Beltrame. A proposito: è anche merito del tecnico che ha avuto il coraggio di lanciare molti giovani quali Simonelg, Moreale Giovanni, Caucig Robi, Dugaro Stefano, Costaperaria Guido, Birtig Roberto. Un gruppo questo di ragazzi che saranno il futuro della Valnatisone. Quattro reti segnate in campionato sono un buon bottino per un centrocampista di giovane età ed ancora di scarsa esperienza nei confronti di gente più smaltizzata, ma l'esperienza si fa giocando e crediamo che Daniele potrà ancora migliorare. Il suo punto fermo attualmente è quello di ottenere il diploma di geometra: come si vede lo studio e lo sport fanno un binomio perfetto anche se spesso sono fonti di qualche privazione, ma alla fine il diploma e lo sport possono dare grandi soddisfazioni!

Venerdì 18 maggio il «Balon d'aur 84» trofeo «Nicoletto» è stato consegnato dal titolare a Daniele, a Telefriuli, durante la trasmissione «Corner» che viene seguita il sabato da oltre sessantamila persone nella nostra regione.

Viva soddisfazione quindi a Vernasso in casa di Angelo Specogna, presidente della Valnatisone. Quest'annata si è conclusa positivamente, tutti gli obiettivi prefissati dalla società sono stati raggiunti, in più la soddisfazione della premiazione del figlio.

Daniele Specogna posa con il trofeo conquistato.

ce con la rappresentativa «Under 19» nel torneo dello Adriatico, risultando nelle gare disputate uno dei migliori in campo.

A fine maggio inoltre farà parte della rappresentativa regionale in un quadrangolare a Cagliari. Daniele è cresciuto nella Valnatisone, ha fatto tutta la trafila delle squadre giovanili incominciando con gli «Esordienti» e approdando

Mali športniki

Smo že pisal, de parvega maja je bla v špietre «marcialonga» po stazeh naše Nedize. Smo an pisal od tistih, ki so paršli te parvi, te zadnji... Te narbuj majhana je bla Majda Clodig goz Pod-sriednjega, ki je paršla «na traguado» glih kar pasta-šjuta, ki so organizatori po-

nudli vsiem konkorentam, je bla kuhana.

Na fotografiji videmo luštno Majdo z mamo Vilmo. V ročici darži kopo, ki je udobila pru zak je bla te narbuj majhana konkorent. «Coppa su misura», je jau kajšan.

Luciano Gasparutti ha fatto tris a S. Floriano del Collio

Ivano Cont, ed il presidente Giovanni Cappanera possono essere più che soddisfatti dei propri ragazzi della categoria «Allievi». Luciano Gasparutti e Sandro Modonutti che con i loro piazzamenti hanno permesso di conquistare il «Memorial Giorgio Ursi» al Velo Club Cividale Valnatisone. Proprio Luciano Gasparutti, dopo il brillante quarto posto ottenuto in una gara a Verona, si è ripresentato da protagonista sulle strade del goriziano, ha distaccato di quattro secondi il suo più pericoloso avversario, Flavio Milan e preceduto di una ventina di secondi anche il veneto Savien ed il grande favorito della corsa, Nicola Moratti che correva sulle strade di casa. Buona anche la prova di Sandro Modonutti che ha preceduto il gruppo ormai frazionato conquistando un meritissimo quinto posto che gli sportivi sperano porterà al giovane ciclista tutta la grinta necessa-

ria per conquistare la sua prima vittoria stagionale.

Non v'è però scordato il lavoro oscuro dei gregari che permettono ai vari Gasparutti, Modonutti e Cencig di primeggiare in campo regionale.

Sandro Modonutti del Velo Club Cividale - Valnatisone.

MARINO BON vincitore a Castelmonte

Il campione italiano Giancarlo Peruzzi (vincitore della S. Pietro - M. Matajur) ha dovuto ammainare bandiera di fronte ad uno scatenatissimo Marino Bon. La gara organizzata impeccabilmente dalla Unione Ciclisti Cividalesi del presidente Bruno Bellina ha visto alla partenza un centinaio di corridori provenienti dal Veneto, dal Trentino Alto Adige e regionali. C'era anche una folta rappresentanza di ciclisti provenienti dalla Slovenia. All'arrivo il rabbioso scatto di Bon condanna Peruzzi alla piazza d'onore. Buona la prova di Roberto Savva quinto e dello jugoslavo Janes Zacatonic, nono classificato. Patrocinata dalla Banca Popolare di Cividale, la gara è stata seguita da un pubblico entusiasta.

Paolo e Massimo Miano immortalati con la maglia giovanile della Udinese, in una amichevole disputata a S. Pietro nel settembre 1977.

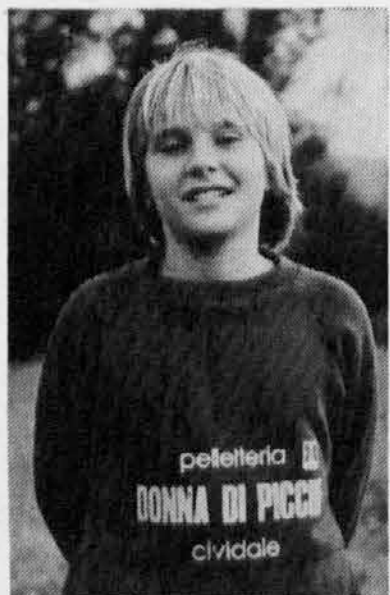
LE FOTO DI IERI

Valnatisone Esordienti 1977.

I due «cannonieri» con diciassette reti all'attivo; mentre Jussig Ezio del Pulfero (a sin.) sembra preoccupato, Flavio Fiorentini (a destra), sorridente attende le ultime due gare di campionato degli «Esordienti» della Valnatisone per scalzare dalla vetta il «rivale». Chissà se ci riuscirà? Lo sapremo nel prossimo numero!

Anton Birtič - Mečana - šestdesetletnik

Teško je pisati o takem človeku, kot je naš rojak Anton Birtič iz Mečane. Teško je pisati o njegovim razburkanim, razvejanim ter zelo intenzivno živetim življenjem.

Ne vem, kje in kako začeti. Rad bi ne nič zamolčal, da bi mu ne delal krivice, saj jih je mnogo preživel v svojem življenju. Kakor se pravi, izpil je čašo grenkobe do dna, kot večina umetnikov na tem svetu.

Zdi pa se mi potrebno najprej podčrtati dejstvo, da je naš Tonček ves prepojen z narodnostno zavestjo, da je navdušen ob vsaki izpovedi slovenstva našega človeka, da dela za spodbudo te izpovedi, da se veseli slovenske besede, posebno iz mladih ust, da ti postane trmast, odločen in celo napadalen za ohranitev naše narodnostne bitnosti. Z zaničevanjem gleda na tiste, ki so se oddaljili od »Majke slave«, kakor pravi naš pesnik Ivan Trnko.

V boju in obrambi naših pravic je nepopustljiv. V tem ne pozna

kompromisov, bi jih ne sprejel, četudi bi moral crkniti za lakoto!

Sili mi v ospredje razposajen deček z »Raztrganimi košpi« (tak je naslov od ene njegove znamenite pesmi). Nato mi sili naprej Tonček partizan, kateremu so Nemci požgali vasi in z vasjo tudi njegovo hišo v Mečani. Rodil se je v Mečani — občina Špeter — 26. maja 1924. leta.

Po osvoboditvi se je moral zateči v matično domovino, kot mnogo drugih partizanov. V Ljubljani je ubral pot tja, kamor ga je celo življenje mikalo. Šel je na glasbeno šolo, ker je tudi diplomiral.

Njegove pesmi in skladbe smo poslušali in vzljubili že v »Petdesetih« letih, ko je vodil »oddajo za beneške Slovence« po radiu Ljubljana.

In zdaj besedo o umetniku.

Bil je ustanovitelj prvega ansambla »Beneški fantje« in še zdaj vodi ansambel »Beneški fantje-Anton Birtič«. Pri Jugotonu je izšlo več njegovih plošč ter muzik-kaset, po katerih radi segajo beneški Slovenci doma in po svetu.

Pred petnajstimi leti se je vrnil v rojstni kraj. Sam in s svojim ansamblom je nastopil na številnih naših kulturnih prireditvah. Povsod je bil deležen tistih aplavzov, ki jih je bil vreden.

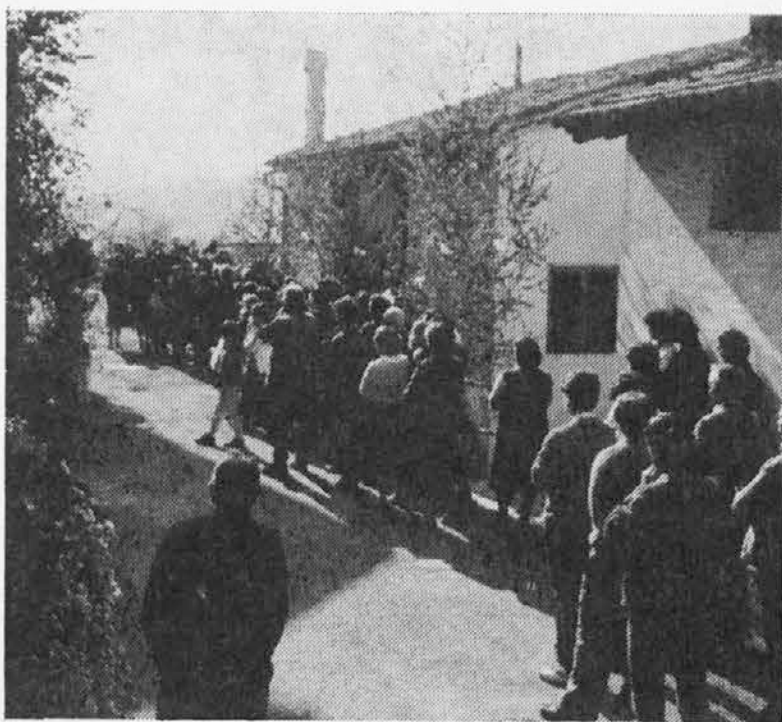
Sedaj uči glasbo številne mlade beneške in furlanske otroke. Kdo jih ne pozna? Kadar nastopa z njimi, je res pravi »užitek«.

Ne vem, kje sem bral in kdo je napisal. Mi je žal; pa to ni tako važno. Važno so dejstva, vsebina življenja, ko pravi:

»Kdor dela in ustvarja za narod, nikdar ne umre. Kdor dela sebično zase, vse z njim mine!«.

Ti, dragi moj Tonček, ne boš nikdar umrl in z mano prosi Boga, da bi nam Benecija rodila se takšnih Tončkov!

Izidor Predan - Dorič

Ljudje na precesiji v Gniduci

SREDNJE

GNIDUCA

Vsi pravemo, da je lepua an pametno ohranit naše lepe, stare tradicije. Vic krat pa se samuo guori, brez nič narest.

Adna naša stara navada je 25. obrila, za Sv. Mark, imiet precesjo po senožetih an njivah naše fare an molit svečnike, naj varjejo dielo an pardiolo kimeta. Na koncu precesje je maša v tarbiški cirkvi. Lietos Gniducanj so poprašal gaspuoda Cenčiča, naj napravi mašo v

Gniduci, ker jo nie bluo že puno puno liet. Gaspuod Cenčič je biu za tuo. Gniducanj so zavihnili rokave, napravli utar, oflokal vas. Puno judi je šlo na precesjo, puno jih je bluo par maš. Gniducanj pa so napravli tudi puno dobrih reči za podzod an dobro kaplico vina.

Vsi so bli veseli tele inicjative: Gniducanj, ki so imiel mašo v vas, judje an gaspuod. Troštamo se, de an drugo lieto se ponovi ta liepa stvar.

OBLICA

V saboto 19. maja sta v naši cirkvi stopnila naskupno življenjsko pot Grazia Vogrig an Marino Predan-Baganu iz naše vasi. Parjatelj so jim napravli liep purton an puno... streljanja. Grazi an Marinu, ki bojo živeli v naši vasi, želmo vesele an srečno skupno življenje.

SRIEDNJE

V saboto 12. maja sta se v liepi cirkvi v Kosci poročila Flavia Dorgnach iz Sv. Lienarta an Silvano Qualizza - Hlaščanju iz naše vasi. Srienjski puobi an tudi čeče, so jim napravli pru liep purton, tapet z mahan an lepo fešto, an so jim tarkaj streljal, de še obednemu takuo ne.

Silvanu an Flavi, ki bojo živeli parve cajte v Podsriednjem, potle pa v naši vasi, želmo no srečno življenje.

ČIZGUJ - PODSRIEDNJE JESENJE

Veselo jo je godu Roberto Bergnach v nediejo 6. maja v telovadnici v Špietre, na naši prireditvi »Stopimo na dan«. Še buj veselo pa jo je zagodu drugi dan, v pandiejak 7. maja, kar mu je žena Flavia povila družega sinčka. Michele, takuo se bo klicu puobič, je z njega rojstvom parnesu puno veseja vsi družini, posebno bratracu Valeriu, ki je miesca februarja dopunu tri lieta. Michelnu an Valeriu želmo srečno življenje.

Flavi an Robertu čestitamo. H čestitkam se pridružuje an Beneško gledališče.

POLICA

V naši vasi imamo adnega vič

V saboto 5. maja se je ro-

diu v videmskem špitalu Cristian Bergnach. Srečan tata je Giovanni, mama pa Marica Fak.

Cristian je ušafu na svjete veselega bratraca, ki ima že šest liet an se kliče Roby.

Robyu an Cristianu želmo srečno an veselo življenje, ki ga imata pred sabo.

ŠPETER

SPIETAR-VIDEM

Rodiu se je Marco

V torak 17. obrila se je rodio an liep puobič, Marco, an takuo Tamara Baldassi an Romeo Causero sta ratala mama an tata. Marcu, ki bo živeu z družino v Vidme želmo puno liepih reči. Tamari an Romeu čestitamo. H čestitkam se pridružuje tudi Zavod za slovensko izobraževanje iz Čedadu.

BARNAS

V četartak 19. obrila se je v videmskem špitale rodila liepa čičica, kateri so dali ime Monica. Srečna mama je Graziella Buttera, srečan tata pa Fabio Costaperaria - Bikunjaku iz naše vasi. Monica je udobila na sviete adnega bratraca, Matteo, ki se da ima 5 liet. Monichi, pru takuo Matteu želmo vesele an srečno življenje.

Otroški kotiček

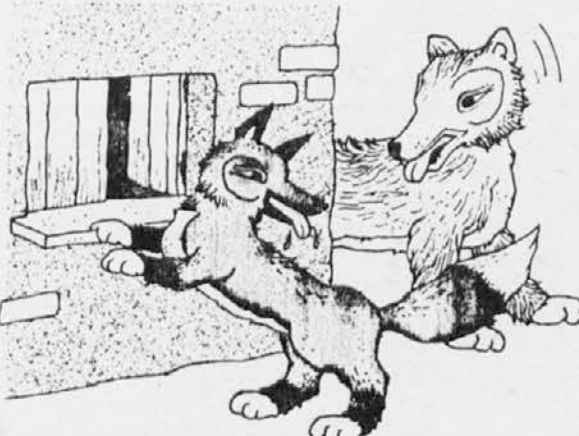
Dragi otroci, tokrat vam spet prinašamo pravljico. Od Mašere je doma, zapisala jo je Ada Tomasetig, ki je zapisala tudi toliko drugih pravljič, ni dolgo tega, kar jo je dal študijski center Nediza iz Špetra natisniti z ilustracijami Alessia Petricija tako v beneškem narečju kot tudi v slovenskem knjižnem jeziku. Mi vam jo tu prepisemo, pa ne celo, saj boste konec tako sami uganili, kajne?

Že večkrat so se v vasi menili, da pride Volk. Tako je nekega dne Mače šlo na klanec, ki pelje v Tamoršču, in je reklo: »Caj, čaj, jaz ga zastrašim!«. In gor za klancem se je skrilo v trebež in je cakalo.

Ale! Kaj ne prideta dol Lisica in Volk, lačna. Mače se zgane in pomaha z repom. Pa Volk se ni ustrašil... Lisica in Volk prideta naravnost dol k Mašeri ropat. Kaj nista našla okna odprta gor v mlekarnici! Gresta tja noter...

...in začneta jesti smetano, sir, maslo in mleko. Tam sta jedla, jedla; Lisica si je prilizovala dlake in brke z jezikom in Volk je bil ves umazan: še oči so bile vse od smetane. Kaj ne pride mlekari! Lisica, ki je bila bolj kunštna, se je prej zavedela, Volk pa je le jedel. Lisica je hitro utekla skozi okno.

Tako je mlekari našel samo Volka in ga je namlatil s palico. Nazadnje je tudi Volk utekel tja pred Ličovkin hlev. Lisica ga je čakala tam Pod Brušjanom; bila se je stegnila tja na tla in tako je ostala. »Pojdi, pojdi«, je dejal Volk. »Ne morem«, je rekla Lisica, »vidiš, da me je vso namlatil!« čeprav ni bila še ene dobila. Volk pa še hoditi ni mogel: eno nogo je imel zlomljeno in drugo vso oglodano. »Zadeni se«, je dejal, »te ponesem«. Lisica se zadene in tako sta se pobrala tja proti Loškemu potoku.

PIŠE PETAR MATAJURAC

Buoh nas ima rad

U soboto 19. maja je liu daž kot iz škafa, začeu je lit tudi in nedeljo zvičur an u pandejak cjeu dan. U nedeljo pa, ko smo se zbrali Slovenci na Travniku u Gorici za uprašat naše pravice, nas je spiekalo sonce.

Bluo je lepua, rjes lepua. In kadar smo se vsi srečno varnili domov, ko je zvičur začeu ramošljat daž, poile pihat vjetar, mi je jala Terezija:

»Petar, smo bli srečni v Gorici!«.

»Zatuo, ker smo se usmilili Buohu, zatuo, ker nas Buoh ima rad, zatuo, ker smo šli ponižno vprašat naše pravice, nam je dau deset ur sonca. Terezija, ta je biu najlepši dan mojega življenja!«.

»Sam te videla, sem te gledala u oči in kadar sem te zagledala, da imaš mokre od suzi sem mislila, da jočeš, zak nas je premalo. Poile sem zastopila, da si ganjen, ker si nisi čakou takuo velikega žegna«.

»Lepua si zastopila, Terezija. Žegan je biu velik za

vse in breme veliko za vse!«.

»Pa si videu Petar, dost nas je bluo? Petnajst taužent, vic? manj?«.

»Ti ne morem odgovorit, al nas je bluo vič al manj kot petnajst taužent. Vjem samuo, de kar sem šu gor na bulo gledat, sem videu oku an oku morje ljudi«.

»Petar, al si videu, kakuo so kulturni ti naši bratje iz Gorice in Trsta?«.

»Ja, sem jih videu, pa kaj blebataš? Al nismo kulturni tud mi Benecani?«.

»Ja, ja, pa vsedno se čujem ponižana, zavojo tistih volantinu, ki so jih metali po Gorici trikolristi iz naših dolin proti Slovincem«.

»Nu Terezija, bodi pametna. Ti nisi ponižana, ti si povelizana. Ponižani so tisti, ki ne zastopejo cajta. Ponižani so trikolristi, ki ščijejo pruoti vjetru. Pomaštile jih bojo kolesa napredka, kolesa progresu!«.

Videu sem, draga Terezija, kakuo so kulturni naši bratje iz Gorice in Trsta. Slišati je bilo samuo njih pesem in

godbe, kadar je bluo naročeno, da bojo peli in godli, če ne so mučali an poslušali. Bluo nas je oku petnajst taužent an smo nardil manj konfužjona kot štiri Lahi u oštariji.

Pa le bo pezala an bo muorla pezat tale naša velika manifestacija za dosego naših pravic!

Tarpeu sem, da ostanem zvesti Slovenec. Biu sem zaničevan in preganjan, kriv samuo tega, da sem se rodio Slovenec. Tarpeu sem in preživeu križevu pot in še enkrat bi jo rad preživeu, če bi videu takuo zbrane an odločne Slovence v Italiji, kot sem jih videu na goriškem Travniku.

Naši ljudje iz Trsta, Gorice in beneških vasi so odgovorili na masovni manifestaciji v Gorici, da želijo ohraniti, kar so jim očetje zapustili in zahtevajo globano zakonsko zaščito. Šada naj nam odgovore v Rimu!

Vas pozdravlja Vaš

Petar Matajurac

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

Ješiče: 30. aprila 1883 Rodiu se je Vigi Kovačinu

«Sam brau na Novem Matajurju, kaj sta napisali o tisti ženi iz Hrastovjega, ki je imela nekaj tiednu otuod 100 liet. Ker sam tiste prebrau sem jau, de bi bluo lepua, če se upa, da me pride gledat. Tle u Kravarju je ljeuš an buj si je sonce ko v Hrastovjem», nam je začel praviti Luigi Dugaro Kovačinu iz Kravarja, ki je 30. aprila dopunu 101 liet.

Nono Vigi se je rodil leta 1883 v Ješičju. Puno liet potlé je kupu zemjo v Kravarju an tam zazidu hišo. Biu je oženjen dvakrat an imeu je 6 otrok.

Kako je bluo njega življenje? «Težkuo. Do 20 let nisem biu nikdar sit an nimar, dan za dnem, sfadjan. Saldu sam hodu po hosteh, po njivah an... po frontah». Za se preživiet an kiek zaslužit je guzjeru po Uogariji an Avstrijskih deželah, koder je predaju, ku puno drugih, podobe svečnikov, britve an druge stvari, ki jih je prenašu s krošnjo. Hodu je predajat an zamenjovat jabuke an druge kmetijske pridelke dol po Laškem. Kuhu je kuote an vsih sort drugih reči je dielu. Dielau je tud ko zidar; še gu Nemčijo je šu pred prvo uojško an gore si služil kruh le ko zidar 6 liet. An potle je še naprijed dielu an dielu brez se nikdar ustavit.

Kar je imeu 93 liet je ostu udovac drugi krat. Čeglih ni biu pru mlad ku konskrit je vsedno teu le sam živiet in tuo do 95 liet, ko je biu zlomu nogo an je muoru se iti zdravit v špita. Od tenčas živi z neviesto an nevodi le v Kravarju.

Ries ima Vigi Dugaro 101 lieto pa vsedno bi mu jih na beden dau tarkaj. Šele se dobro darži, čeglih ker smo ga šli gledat na njega duom je biu glih ozdravu od kašlja an influence. Pomislita, da šele donas bere brez ocjal.

«Eh ja sam biu slab. Sam videu, da mi je nikotina škodvala an zatuo sem genjal kadit, čeglih mi je tabak takuo uonju». Njega riceta za dugo življenje pa je, da muora bit vsah svoj zdravnik, vsak vie ka mu diela dobro an slavo. Pozdravu pa nas je takuo: «An za odgnat vse štrafinge od telesa je trieba vzet ne dost ma no kapljico dobrega žgana vsakoantarkaj. Ah! kuo store dobro».

GRMEK

LOMBAJ

U spomin vsem tistim, ki so jo poznali

Smo že pisali žalostno vest, da je umarila u čedaj-skem špitalu Stefanja Tomasetig - Kocerjeva, pridna mati številnih otrok. Na 24. maja je pasalo tri mjesce. Sada objavljamo nje fotografijo u spomin vsem tistim, ki so jo poznali, spoštovali in imeli radi.

Vse Lombajce je pretresla žalostna smart mladega puoba. V čedajskem špitalu je umru Remo Gus - Uršin po domače. Imeu je samuo štirideset liet. Ni biu poročen.

Rajnik Remo je biu zlo parljubljen puob, de so ga vsi radi imeli. Biu je zlo vljuden (gentil) an vsakemu je rad dau roko, kjer je videu potrebo. Njega pogreb je biu par Sv. Štoblanku v saboto 19. maja. Puno ljudi ga je spremljalo k zadnjemu počitku.

NOVIČI U BELGIJI

U saboto 18. maja sta si objubila venčno zvestobo, u kamunu Auvélais, Patricia in Marko Predan.

Marko je sin od naših emigrantov, ki se je rodil u Belgiji, kjer tudi živi že od rojstva. Govori lepo po slovensko in rad bere naš Novi Matajur. Troštamo se, da pride k nam na poročno potovanje an takuo bomo veseli spoznat tudi njega Patricia.

Patriciji an Marku želimo puno sreče an veselja u skupnem življenju.

TOPOLOVO

Za Veliko Nuoč se je varnu damu iz špitala Emilio Gariup - Žnidarju iz Topoluovega. Zdraveu se je šest miescu, ker ga je med jago po nasreči ustrelil en jager. Emiliu uošćimo od sada naprijed vič sreče, on pa nam je naročil, da na Novem Matajurju zahvalmo vso žlahto an vse prijatelje, ki so mu bli blizu u telih težkih 6 miescu.

Gariup Emilio di Topolò (Grimacco) ringrazia i medici ed il personale del reparto di ortopedia dell'Ospedale civile per le cure prestategli durante i sei mesi di degenza.

KLODIČ

Al vidite kajšan liep puobič!

Se piše Matteo Primosig. Rodiu se je 31.10.1983. Njega tata je Tonino, mama pa Loredana Vasconi. Matteo je parvi sin mladega para. Vsi otroci se rodio majhani, a on se je rodil še buj ku drugi, pa pogledjte, kakuo se je razcvetu.

Tata an mama sta čakala za nam dat njega fotografijo. Željela sta, da Matevž zrasede an de pozdravi parjatelje an žlahto doma an po svetu z nasmehom na ustih, kar se je tudi zgodilo, kot nam kaže njega fotografija.

Malemu Matteu želimo puno sreče u življenju, ljep an močan glas, da bi kmalu parklicu na svet še lepo sestrico!

SOVODNJE

Tele dni je praznovala parvi miesac življenja Sabrina Marchig. Srečna mama liepe čičice je Chiara Periovizza, srečan tata pa Marino. Sabrina je udobila na sviete še adnega bratraca, Riccardo, ki ima seda sedanliet. Sabrini an Riccardu želimo puno liepih reči u življenju, ki ga imajo pred sabo.

GABROVCA-TORIN

Na dan 10. septembra 1983 sta se poročila u Villar Pellice (Torino) Giaime Fiorella in Vogrig Giuseppe, oba imata 28 liet. Novič je Drejonove družine iz Gabrovce.

Fotografija nam kaže naša srečna vesela noviča.

Veselo in srečno skupno življenje jim voščijo žlahta in parjatelji.

V nedeljo 10. junija bodo na Varhu nad Landerjem praznovali kot vsake leto MAJENCO

Nastopilo bo 22 mladih beneških harmonikarjev pod vodstvom A. Birtiča. Igrali bodo tudi drugi godci naših dolin. Vljudno vabljeni!

FARMACIE DI TURNO
DEZURNE LEKARNE
Od 2. do 15. junija 84
Čedad (Fontana) tel. 731163
Manzan tel. 754167
Tavorjana tel. 712181
Od 9. do 15. junija
Čedad (Fornasaro) tel. 731264
S. Giovanni al Natisone telefono 756035
Premariah tel. 729012
ob nedeljah in praznikah so od parte samuo zjutraj, za ostali čas in za ponoč se more klicat samuo če riceta ima napisano «urgente».

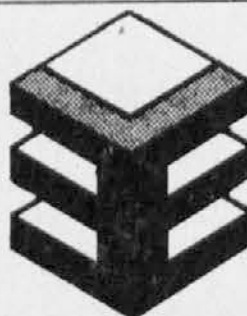
Orologeria - Oreficeria - Ottica
Urania - Zlatarna - Optika

URBANCIGH

Cividale - Čedad
Via C. Alberto 10 - Tel. 732230

Coppe - Targhe sportive
Laboratorio di precisione
Agente comp. Singer

Pokali - športne plakete
Laboratorij
Zastopstvo Singer

edilvalli
di DORGNACH RINO & C. s.a.s.

CEMUR
SV. LENART - S. LEONARDO
Tel. 0432-723010

**Vendita materiali per l'edilizia
Prodaja gradbenega materiala
Autotrasporti Avtoprevoz**

Importazione diretta di autovetture nuove e usate, italiane ed estere a prezzi convenientissimi.

FIAT - LANCIA - ALFA - GOLF...

Neposredni uvoz novih in rabljenih italijanskih in tujih avtomobilov. Izredno nizke cene.

Dal 2 giugno in esposizione
Na ogled od 2. junija.

BRAVA IMPORT

di Drescig Walter

Ponte S. Quirino-S. Pietro al Natisone
Tel. 0432 / 727128

Orario di apertura:

Lunedì e venerdì dalle 15 alle 19.

Sabato dalle 9 alle 12 e dalle 15 alle 19

nuove - novi

Ritmo 60

Alfa 33 1500 quadrifoglio

Argenta 1600

Argenta 2000

Regata Diesel

usate - rabljeni

Alfa Sud 1500 TI

Lancia Delta 1500

Fiat 131 Panor. Diesel 2500

Mercedes 240 D